

אם לקיחת תרופות מותר ביום טוב ראשון - שיעור 146

(ראה שיעורים 126 - 128)

I. ידיעות העניין

(א) **אם כל מלאכות לצורך אוכל נפש מותר מן התורה** דעת רוב הפוסקים דמן התורה מותרים כל המלאכות לצורך אוכל נפש אבל חכמים אסרו מלאכת קצירה דישה צידה טחינה ועוד (הרמב"ם והרא"ש וטור וש"ע ת"ה - ז וערוך השלחן סק"ח) ויש אומרים שאסורות מן התורה אבל דיכת תבלין מותר לדברי הכל (משנה צ"ה י"ד וש"ע תק"ד - ח ושער העיין ח) ולכן אם מלאכת טחינה רק מדרכנן אין שייך לגזור גזירת שחיקת סממנים משום דהוי גזירה לגזירה משא"כ בשבת

(ב) **אם אומרים מתוך בכל המלאכות שהן לצורך אוכל נפש** לשיטת רש"י ותוספות והרא"ש אמרינן מתוך בכל המלאכות לצורך או"נ אבל לשיטת הרמב"ם הוא דלא אמרינן זה רק בהוצאה והבערה (ועוד דלשיטת רש"י והרמב"ם אפילו שלא לצורך כלל מותר אבל להתוספות צ"ה י"ג דוקא כשיש בו צורך קצת) ועיין בשו"ע (תק"ח - ח) ואם שחיקת סממנים דומה לדיכת תבלין ולא כטחינת תבואה יש להתיר שחיקת סממנים משום מתוך ולכן אין איסור תרופות אפילו ביום טוב ראשון ולדברי הכל

(ג) **אם לקיחת תרופות נקרא דבר השוה לכל נפש ביום טוב ראשון** עיין בשו"ע (תק"ח - ד) דאין עושין מוגמר דהיינו לפזר מיני בשמים על הגחלים דהוה דבר שאינו שוה לכל נפש אלא למעונגים (מ"ב תק"ח - ח) וגם כן אסור להחם ביו"ט מים לרחוץ כל גופו (שם סעיף ז) ויש לחקור מה גדרו של שוה לכל נפש אם הוא משום שהתורה התירה רק דבר שראוי לכל העולם ולכן אינו שייך לרפואות או שהתירה התורה רק דברים שצריכים לאדם ולא דברים שהם לתפנוק בעלמא כמו מוגמר משא"כ תרופות. ודבר שאינו שוה לכל נפש הוא רק סימן שאין זה צורך של האדם אלא רק לתפנוק בעלמא ונפקא מינה לענין עישון ג"כ. ועיין בבה"ל (תק"ח ד"ה "אין עושין מוגמר") שכתב שצריך שרוב האנשים רגילים בזה והולכים אחר רוב אנשי המקום ובחינוך (מ"ה רח"ט) כתב דרק בדבר שאינו ממש אוכל נפש אלא להנאת הגוף כמו מוגמר צריך שיהיה שוה לכל נפש אבל עיקר אכילה דבר השוה לכל נפש הוא והרמב"ם השמיט דין זה (ערוך השלחן ת"ה - ט)

II. דבר השוה לכל נפש

(א) **עיין בפמ"ג** (צ"ח סימן תק"ח - ז) דרפואה מקרי דבר השוה לכל נפש והובא זה מהפני יהושע (צ"ח ל"ט: ד"ה "אמנם") דמחלק בין רחיצת כל הגוף ובין זיעה ועישון דרחיצה אינו אלא לתענוג וזיעה לבריאת הגוף וגם עישון נמי הוי לבריאת הגוף לעכל המזון ולתאוות המאכל ואי משום שאין רגיל בו אפ"ה לא גרע מזיעה ולא אסרו חכמים אלא משום רחיצה וגזירת הבלנין וה"ה כל רפואה מותר ביום טוב ראשון

(ב) **אמנם עיין באמרי בינה** (הלכות יוס ט"ז סימן ז) דיש לחלק בין בריאות לרפואה דעישון הוא לצורך בריאות ולא רפואה ממש ולכן מותר ובפמ"ג (תק"ח מ"ז סק"ה) הביא דברי הפני יהושע לגבי חימום להפשיר את הקור דזהו ענין של בריאות ולא רפואה וה"ה בהקזת דם שאינו ממש כרפואה אלא לבריאות ולכן כל רפואות אסורות ביו"ט ראשון

(ג) **ועיין באבני נזר** (ש"ד - ח"ת ו-י) דכתב דאף הרפואות אינם שוה לכל אדם שבריאים אין צריכים לרפואות מ"מ סוף מחשבתו שיבריא מחליו ויהי בריא והבריאות שוה לכל נפש שהכל צריכים לבריאות ואסור רפואות ביום טוב מטעם גזירה אטו שבת וכ"כ בשו"ת חשב האפוד (ח - קמ"ו)

III. דעת המתירים בלקיחת תרופות ביום טוב ראשון

(א) עיין במג"א (תקל"ז - סק"ז) שמביא מתוספתא דמותר לשתות דבר שהוא משום רפואה בחול המועד משמע דביו"ט אסור לשתות וקשה הלשון "משמע" דזה הלכה מפורשת דאסור עיין בשו"ע (תל"ז - ז) דמותר רק ביום טוב שני וכן פסק המ"ב (תקל"ז - סק"ה) דאסור לשתות דבר שהוא משום רפואה אטו שחיקת סממנים (מג"ח ופמ"ג) ביום טוב ראשון. ולכן אפשר לומר דהשו"ע (תל"ז - ז) מיירי בעשיית התרופות ע"י מלאכת דרבנן כמו כחול לעינים אבל על אכילת או שתיית תרופה ביו"ט אשר אינה כרוכה בשום מלאכה דאורייתא או דרבנן ואיסורה משום שחיקת סממנים לא פירש מה דינו ולכן המג"א כתב דמשמע מהשו"ע (תקל"ז) דאסור. ועיין בשו"ת אבני נזר (ש"ז - וש"ה) שהסכים להשפת אמת דהתוספתא מיירי ברפואות שמזיק לאדם ורק אחר כמה ימים מתגלה תועלתן אבל סתם תרופה מותר לקחתן ביו"ט והאבני נזר אסר משום גזירה יום טוב אטו שבת ועיין בירושלמי (פרק י"ז דצ"ט הלכה ז צ"ט וצ"ט) דמוכח להקל שאמרו שם מהו לגבל הקילור (eye medicine) ביום טוב ומבואר דרק משום הגיבול אסור אבל לא אסר לו השימוש בקילור שהוא לרפואה

(ב) עיין בשיטה מקובצת (צ"ג) שהביא בשם הריטב"א דביום טוב ראשון תרופות אסור כיון שאין בדבר שום סכנה ואינו יודע ברור אם תהיה הנאה מגעת ביום טוב אבל אם יודע ברור שהרפואה תועיל ביום עצמו מותר דהוא בכלל אוכל נפש

(ג) ועיין בספר מנחת שבת (ס"ה - ס"ק קכ"ח) שהובא מרב שלמה קלוגר שרפואה דרך אכילה ושתייה מותר ביו"ט ראשון מכח מתוך ובסימן תל"ז - ז מיירי כמו כנ"ל ועוד כתב דאם כבר התחיל לעשות רפואתו בחול מותר לעשותו ביו"ט אפילו שלא במצטער הרבה ובמצטער הרבה מותר ביו"ט אף שלא התחיל בה בחול

(ד) ועיין בהגהות מהרש"ם (תקל"ז - ח"ט ז) שכתב הרבה ראיות להתיר רפואות ביו"ט ראשון (ל' עיין ברש"י (עירובין ק"ז ד"ה "מחזירין רטייה") שכתב חזרת רטייה אסור משום שמא ימחק דזה שייך ביו"ט אבל לא כתב משום שמא ישחוק סממנים דלא שייך ביום טוב (ב) ואיתא בסוטה (י"ח:) דהקשה בסיב ובשפופרת מהוי ומתריך תיקו וא"כ היה מקום להתיר לשתות דרך שפופרת במקום צער דבדרבנן כל תיקו להקל וע"ש עוד ראיות

(ה) ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (ח - ט"ז ח"ט ה) שכתב דלמעשה יש מקום להורות להקל לקחת רפואה ביו"ט עבור מיחושים ומכש"כ כשהתחיל לקחתה מלפני יו"ט כי ישנם שסוברים שביו"ט ליכא גזירת רפואה כלל. ועיין בספר ילקוט יוסף (שצ"ט כ"ך ז - דף קמ"ח - ח"ט ה) שכתב דאף גבי שבת יש שדנו להקל בזמן הזה שהכל רגילים לקנות תרופות בבתי מרקחת לכן לענין יום טוב חזי לאצטרופי דעות המקילין לכתחלה וכן הסכים לו אביו רב עובדיה יוסף וכן כתב בהגהות מהרי"א הורוויץ (שצ"ט קל"ד) דביום טוב ליכא איסור רפואה כלל דלא גזרו על שבות במקום צער ביום טוב ועיין בשערים המצויינים בהלכה (ס"ה - סק"ח) דממג"א (תרי"ג - סק"ד) משמע דליכא איסור רפואה ביו"ט ואפילו ביוה"כ וע"ע במחצית השקל וכן דעת הערוך השלחן (תקל"ז) להתיר

IV. דעת האוסרים

הרמב"ן (תורת האדם סוף שער המיחוש) כתב דצרכי חולה שאינו שוה בכל נפש אסור מן הדין דומיא דמוגמר. וכ"כ המג"א (תקל"ז - סק"ז) והמ"ב (סק"ה) והפמ"ג (תקל"ז ח"א סק"ז) ושו"ת משנה הלכות (ז - ט"ז) ושו"ת חשב האפוד (ח - קמ"ו) ועיין בשש"כ (ל"ג - כ"ד - הערה פ"ט) שכן דעתו ודעת השו"ת חלקת יואב (כ"ו ד"ה "גס דע") והשדה חמד (מערכת יו"ט - ח - סק"ו) והאבני נזר (ש"ז - ח"ט ו"י וש"ה) ע"ש

V. למעשה - צריך שאלת חכם המומחה בענינים אלו אם מותר לקחת תרופות ביום טוב ראשון ושמעתי מרב דוד פיינשטיין דאין חילוק בין יום טוב ראשון לשבת